

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

vyhlašuje

na období od 1. 2. 2021 do 30. 9. 2023

pokusné ověřování

Proměna výuky dějin 20. stol. na českých základních školách ("SINUS CZ")

(Č. j.: MSMT - 44511/2020-2)

V Praze dne 19. ledna 2021

Garant pokusného ověřování:

Mgr. Jan Mušuta

jan.musuta@msmt.cz

Výchozí situace a odůvodnění pokusného ověřování

Výuka moderních dějin na českých základních a středních školách je občasným předmětem kritiky široké veřejnosti.¹ Stereotypní vnímání směřuje výuku moderních dějin (pokud k ní vůbec dochází) s memorováním letopočtů a jmen, zatímco absenteje práce s informacemi, výuka ke kritickému myšlení a snaha o pochopení současného stavu světa. Takový pohled na výuku moderních dějin neodpovídá jejímu pojetí v rámcových vzdělávacích programech², tak ani subjektivnímu vnímání většiny učitelů dějepisu³.

Možným důvodem toho, proč se odlišuje očekávání veřejnosti, tvůrců veřejné politiky a části učitelů a skutečně převažující forma a metody výuky moderních dějin⁴ je „propast“ mezi centrálními kurikulárními dokumenty a praxí v konkrétních třídách. Didaktické a metodické zpracování látky tak závisí především na učitelích, z nichž mnozí by detailněji rozpracované oborové cíle přivítali.⁵ Rozpracování cílů vzdělávání včetně vytvoření nabídky konkrétních učebních materiálů je jedním z výstupů pokusného ověřování.

Dalším možným důvodem je nedostatečná podpora učitelů v rozvoji a proměně využívaných metod výuky moderních dějin. Hlavním cílem pokusného ověřování je proto nalezení a ověření efektivního modelu podpory škol právě ve vztahu k faktické proměně způsobů a metod výuky na příkladu moderních dějin ale tak, aby byl daný model aplikovatelný šířeji na další oblasti vzdělávání. Už samotná výuka moderních dějin přitom nabízí široký přesah do obecných kompetencí – kritického myšlení, práce se zdroji informací, rozvoji čtenářské gramotnosti a zahrnuje rovněž významné prvky mediální výchovy a výchovy k občanství.

Obsah a cíl pokusného ověřování

Obsahem pokusného ověřování (dále také jen „PO“) je **podpora škol a učitelů dějepisu při faktické proměně způsobů a metod výuky moderních dějin**.

Cílem pokusného ověřování pak konkrétně je:

- a) proměnit metody výuky dějin 20. století, primárně na 2. stupni základních škol (sekundárně, v závislosti na dostupných kapacitách PO a zájmu škol, pak i na středních školách).

Cílem je ověřit moderní a efektivní metody výuky dějepisu, směřující k rozvoji klíčových kompetencí žáků (dle RVP ZV výuka dějepisu vede žáky např. k „utváření pozitivního hodnotového systému opřeného o historickou zkušenost“ nebo „rozlišování mýtů a skutečnosti, rozpoznávání projevů a příčin subjektivního výběru a hodnocení faktů i ke snaze o objektivní posouzení společenských jevů současnosti i minulosti“). Výuka dějepisu tak nemá být pouze učením faktů, ale slovy RVP ZV mají být žáci *vedeni k poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím*

¹ V nedávné době např. dokumentární film *Kovy řeší dějiny*, viz

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12231562980-kovy-resi-dejiny/41923510003/>

² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - <http://www.msmt.cz/file/43792/> a rámcový vzdělávací program pro gymnázia - <http://www.nuv.cz/file/159>.

³ Viz výzkum „Výuka soudobých dějin“ pod záštitou MŠMT již z roku 2012, ve kterém učitelé dějepisu deklarují otevřenost k výuce moderních dějin - <http://www.dejepis21.cz/vyzkum-vyuka-soudobych-dejin>

⁴ Ze závěrů České školní inspekce např. plyne, že pouze 52 % učitelů na základních školách a 41 % učitelů na středních školách využívá při výuce moderních dějin aktivizující výukové metody; viz

<https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-%E2%80%93-Vyuka-soudobych-dejin-na-2-stup>

⁵ Viz problémové okruhy identifikované ve studii „Kurikulární reforma na gymnáziích: výzkumná zjištění a doporučení.“ viz <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/830/724>

minulosti ptá po svém vlastním charakteru a své možné budoucnosti. Vzdělávací obor Dějepis tak vede k rozvíjení obecných kompetencí – kritického myšlení, práce se zdroji informací, čtenářské gramotnosti a dále zahrnuje významné prvky mediální výchovy a výchovy k občanství.

- b) ověřit **způsob podpory škol ve vztahu k faktické proměně způsobů a metod výuky**. Vytvořit model pro práci s učiteli v rámci budoucích revizí rámcových vzdělávacích programů a nastavení budoucího fungování metodických kabinetů.

Z toho důvodu bude projekt spolupracovat s projekty s podporou ESF, které mají za cíl zavádění metodických kabinetů. Dojde k časové koordinaci těchto aktivit a bude docházet k pravidelnému vzájemnému informování o postupu, hlavních výsledcích a poučeních z projektů.

Vytvořením sítě lokálních koordinátorů **bude ověřen model skutečné proměny výuky**. Ověřeny budou metody výběru, školení a hodnocení práce lektorů, kteří budou základním pilířem změny. Takto nastavený systém je následně přenositelný do dalších vzdělávacích oblastí/oborů.

Výstupy pokusného ověřování

1. model pro práci s učiteli v rámci revize rámcových vzdělávacích programů – ověřený způsob, jak formální změnu státních kurikulárních dokumentů promítnout do změny výuky
2. nastavení budoucího fungování metodických kabinetů jako nástroje podpory změn v metodách výuky
3. připravené vzorové hodiny pro moderní dějiny dostupné na edu.cz a na portálu historylab.cz (učební materiály, včetně návodu pro učitele k jednotlivým aktivitám)
4. funkční systém práce se školami
5. konzultační podpora revize rámcových vzdělávacích programů pro vzdělávací oblast Člověk a společnost, především pro obor Dějepis ale i pro maximalizaci synergií a integrace s oborem Výchova k občanství

Popis pokusného ověřování

Pokusné ověřování bude na zapojených školách zahájeno v září 2021. Do té doby budou v přípravné fázi pokusného ověřování (trvajícím od okamžiku vyhlášení PO do 31. srpna 2021) připraveny tři základní komponenty:

1. **Síť lokálních „koordinátorů“, dobrých učitelů dějepisu, kteří pracují s učiteli dějepisu na cca 6 školách v okolí na zlepšení výuky moderních dějin**
 - Rozsah od školního roku 2021/2022: ideálně 60-80 koordinátorů, tj. 350-500 základních škol (cca 10 % všech ZŠ)
 - Optimální podíl 6 škol / koordinátor
 - Rozsah 80 koordinátorů je ideální maximum
 - Minimální rozsah projektu je 10 koordinátorů
 - Koordinátoři pracují s učiteli na místě, propojují je mezi školami, chodí na hodiny, pomáhají s přípravou a poskytují jim zpětnou vazbu, konkrétní způsoby a rozsah práce koordinátorů je předmětem pokusného ověřování – bude variován a sledován dopad různé míry zapojení.
 - Základním modelem pro práci lokálního koordinátora je jeho zapojení po dobu 20 hodin týdně prostřednictvím dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

- Koordinátorům je poskytováno školení a průběžná podpora ze strany Národního pedagogického institutu České republiky (dále jen „NPI ČR“).
- Motivace:
 - Hledat a experimentovat s optimální motivací pro zapojení koordinátorů (a pro uvolnění do projektu jejich řediteli). Ředitelé škol, které jsou hlavními zaměstnavateli lokálních koordinátorů, budou motivováni k zapojení do projektu zejm. tím, že z dané školy se stane lokální lídr na poli moderní výuky moderních dějin, tato role bude i formálně podpořena a uznána ze strany MŠMT (certifikát o účasti na projektu, medializace zapojení školy, poděkování zřizovateli školy). Škola a její vedení budou zapojeni do komunity lídrů, která bude ze strany MŠMT minimálně po dobu trvání PO podporována (zejm. formou společného setkávání a poskytováním metodické podpory).
- Nábor koordinátorů je aktivně řízen:
 - Koordinátory primárně prostřednictvím ředitelů přes kontakty centrálního týmu projektu, aktivity projektů SYPO, PPUČ, regionálních pracovišť NPI ČR a MAP, případně se zapojením ČŠI
 - Žádost o účast v projektu mohou projevit i neoslovení lokální koordinátoři, a to prostřednictvím e-mailové adresy sinus@msmt.cz. Pro žádost o zapojení do projektu není předepsána žádná specifická forma
 - Lokální koordinátoři jsou v pracovněprávním vztahu s NPI ČR, jejich přijetí, změna a ukončení pracovněprávního vztahu podléhá souhlasu garanta pokusného ověřování
- Zapojení škol:
 - V první vlně v r. 2021/2022 jen školy, které o zapojení projeví aktivní zájem: budou vytvořeny první pozitivní příklady a první fungující komunity, do kterých se budou postupně přidávat další školy, které potřebují větší podporu (identifikace i oslovení ve spolupráci s ČŠI)
 - Pro identifikaci škol budou využity kontakty lokálních koordinátorů a centrálního týmu, projekt SYPO, SRP, PPUČ, regionální pracoviště NPI ČR a MAP, ČŠI

2. Kompletní příprava vzorových hodin pro moderní dějiny, se kterými budou školy v projektu pracovat, volně dostupná na edu.cz

- Rozsah – vzorové hodiny pro jeden ročník (cca 50 lekcí)
- Učební materiály, včetně metodik pro učitele k jednotlivým aktivitám
- Obecné principy a praktické tipy a rady, ilustrované konkrétními video-ukázkami z výuky a napojené na učební materiály
- Vzorové hodiny vycházejí z volně dostupných materiálů na portálu historylab.cz, rvp.cz, z Databáze výstupů OP VVV, Databáze OP VK a výukových materiálů z projektů výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II, portálu moderni-dejiny.cz (spolek PANT), a dalších, a budou zároveň dostupné prostřednictvím nového webu MŠMT edu.cz
- Stávající materiály veřejně dostupné na historylab.cz budou doplněné o:
 - Jasnou strukturu a řazení
 - Doplnění návrhů dalších aktivit nad rámec cvičení s původními materiály (např. dlouhodobější projekty jako je projekt *Příběhy našich sousedů* organizace Post Bellum a další)

- Propojení s obecnými principy dobré výuky a konkrétními praktickými tipy a triky, ilustrovanými na video-ukázkách z výuky atd.
- Bude aktualizováno aktuální doporučení MŠMT pro výuku dějin 20. století z r. 2016
- V optimálním případě budou virtuální zdroje doplněné o fyzickou variantu učebnice
- Cíle materiálů:
 - Poskytnout kvalitní materiály pro učitele tak, aby je mohli snadno využít ve výuce
 - Poskytnout konkrétní příklad možnosti naplnění rámcových vzdělávacích programů smysluplnými aktivitami, které vedou žáky k osvojování klíčových kompetencí a nepřehlcdují je znalostmi, podpořenými autoritou MŠMT tak, aby učitele maximálně podpořili v redukci znalostního obsahu na úkor aktivit vůči rodičům a dalším aktérům

3. Systém práce s lokálními koordinátory a zapojenými školami, kontinuálního zlepšování a řízení kvality, sledování a vyhodnocování dopadů projektu a jeho úprava podle výsledků

- Hlavní cíl celého projektu: najít funkční systém práce se školami v lokálních oblastech a jejich podpory a z centra
- K tomu je klíčový dobrý systém vyhodnocování dopadů a kvality práce koordinátorů a jejich skupin: část dopadů musí být měřitelná
 - Bude sledován dopad na žáky, na zapojené učitele (a celý učitelský sbor) a sbírána zpětná vazba na práci koordinátorů
 - Pro vyhodnocování vzdělávacích výsledků bude zváženo využití připravených úloh v rámci projektu KSH a zapojení ČŠI / CZVV
- Prostřednictvím koordinátorů bude pravidelně získávána formalizovaná zpětná vazba pro úpravy projektu
- Bude testováno co největší množství variant nastavení systému tak, aby bylo možno se z něj poučit pro práci s učiteli v rámci revizí RVP a budoucího nastavení metodických kabinetů
- Pro práci s koordinátory bude vytvořeno nutné minimum dalších materiálů, resp. základní školení / výcvik

Práce lokálních koordinátorů s jednotlivými učiteli započne nejpozději od 1. 9. 2021.

Obsahem PO je v praxi škol tyto tři pilíře ověřit a po dobu trvání PO je kontinuálně vylepšovat.

Školy zařazené do pokusného ověřování

PO se od 1. září 2021 realizuje na školách vybraných MŠMT (učitelům těchto škol bude poskytována průběžná podpora při zavádění konstruktivistické výuky moderních dějin). Škola může být do PO zařazena i po tomto datu. Seznam vybraných škol bude zveřejněn do 1. září 2021 a v případě pozdějšího zapojení některých škol bude průběžně aktualizován.

PO se uskuteční na vybraných základních školách (včetně odpovídajících ročníků víceletých gymnázií) a středních školách. Přihláška do PO bude zveřejněna spolu s vyhlášením PO na webových stránkách MŠMT.

Školy, které budou mít zájem se zapojit do PO, zašlou přihlášku do PO na e-mailovou adresu sinus@msmt.cz; do předmětu e-mailu škola uvede „Přihláška do PO – škola“. Školy se do PO mohou hlásit i průběžně, tedy i po 1. září 2021, a to až do 31. prosince 2022. Podmínkou pro zapojení do PO je účast školy na PO nejméně po dobu jednoho školního pololetí.

Pokusné ověřování je otevřeno všem základním školám, které mají druhý stupeň a středním školám včetně 6letých a 8letých gymnázií. Finální výběr provede garant pokusného ověřování na základě přihlášky školy adresované MŠMT (viz příloha) s ohledem na dostupnost lokálních koordinátorů a reprezentativnost vybraného vzorku škol z hlediska druhu a typu školy, velikosti školy a jejího geografického umístění.

Podmínky pokusného ověřování

Termín zahájení a ukončení pokusného ověřování

Pokusné ověřování bude zahájeno 1. září 2021, přípravná fáze bude probíhat od 1. února 2021 do 31. srpna 2021. PO bude ukončeno 30. září. 2023.

Přihlašování lokálních koordinátorů

Nábor koordinátorů a zapojených škol může probíhat průběžně. Potencionální lokální koordinátoři se mohou hlásit na e-mailové adrese sinus@msmt.cz; do předmětu e-mailu lokální koordinátor uvede „Přihláška do PO – lokální koordinátor“.

Další podmínky PO pro školu, na které je podpora proměny výuky realizována

Ředitel školy se zavazuje vytvořit zapojeným učitelům vhodné podmínky pro realizaci PO (zejm. uvolňování v rámci dalšího vzdělávání pedagogického pracovníka, umožnění hospitací, párové výuky a konzultací učitele s lokálním koordinátorem).

Zapojení školy do PO nenese pro školu žádné přímé finanční nároky.

Souhlas žáků školy se zapojením školy do PO není nutný a není podmínkou zapojení školy do PO.

Škola (zapojený učitel) hodnotí průběh a výsledky PO v průběžných zprávách, jejichž strukturu a frekvenci zpracování stanoví MŠMT.

Řízení PO

Pokusné ověřování bude řídit řídicí tým tvořený zástupci MŠMT:

Členy řídicího týmu jmenuje ministr školství, mládeže a tělovýchovy.

MŠMT dále ustanoví:

a) pracovní tým, který se:

- Podílí se na výběru a práci s lokálními koordinátory
- Vytváří systém certifikace výukových materiálů - formuluje cíle historického vzdělávání (na základě konceptu historického myšlení/ historické gramotnosti)
- Podílí se na nastavení systému vyhodnocování dopadů a práce s koordinátory
- Připravuje, vybírá a vyrábí materiály projektu

b) participativní skupinu (maximálně 8 členů):

- Významné osobnosti v oblasti historie, obecné didaktiky a didaktiky dějepisu, zapojení v rámci průběžných konzultací, poskytují oponenturu a zpětnou vazbu centrálnímu pracovnímu týmu a řídicímu týmu

c) podpůrný tým:

- Evaluační systém a hodnocení dopadů –16 hodin/týden úvazku
- IT podpora – 80 hodin/týden
- Grafik – 20 hodin/týden
- Webdesignér – 20 hodin/týden
- Organizace a administrativa – 8 hodin/týden

Realizátorem PO bude NPI ČR pod vedením MŠMT. PO je realizováno ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů.

Ukončení pokusného ověřování

Pokusné ověřování bude ukončeno 30. září 2023 a vyhodnoceno do 1. prosince 2023.

Bude hodnoceno, zda a v jaké míře bylo dosaženo cílů pokusného ověřování, tedy zejm. zda:

- a) v zapojených školách došlo ke změnám v metodách výuky moderních dějin
 - a. zda se změnila výuka dějepisu učitele, jemuž byla poskytována po dobu trvání pokusného ověřování podpora ze strany lokálního koordinátora
 - b. zda se změny ve výuce projevily i v jiných předmětech vyučovaných podpořeným učitelem
 - c. jak byla změna vnímána žáky školy, zda se projevila na wellbeingu žáků
- b) došlo k vytvoření funkčního systému změny metod výuky
 - a. kolik aktivních učitelů dějepisu se do pokusného ověřování zapojilo v roli lokálních koordinátorů, jaké byly jejich motivace, případně překážky většího zapojení, jaké formy podpory lokálních koordinátorů se ukázaly jako funkční
 - b. zda a jakým způsobem byla udržována kvalita služeb lokálních koordinátorů (pravidelnost školení, sběr zpětné vazby od učitelů, kterým lokální koordinátoři poskytují podporu a školení lokálních koordinátorů)
 - c. zda jakým způsobem docházelo k aktualizacím výukových materiálů, zda se do úprav výukových materiálů spontánně zapojili lokální koordinátoři/podpoření učitelé, zda došlo k vytvoření učící se komunity sdílející zkušenosti a know-how

Zapojení školy do PO může být ukončeno na žádost školy. V případě ukončení zapojení školy předloží škola MŠMT závěrečnou reflektivní zprávu za školu. MŠMT může ukončit zapojení školy do PO, pokud škola nebude plnit podmínky stanovené PO, nebo na žádost školy.

Rámcový harmonogram pokusného ověřování

- 1/2021: formální schválení projektu na MŠMT, přidělení finančních prostředků
- 02-04/2021: centrální materiály (vzorové hodiny) jsou připraveny, je ukončena první vlna náboru koordinátorů a zapojených škol pro školní rok 2020/2021
- 04-05/2021: koordinátoři jsou vyškoleni a potkávají se s týmy zapojených škol, systém sledování dopadů a hodnocení kvality je nastaven
- 06-09/2021: všichni učitelé v zapojených školách jsou angažováni a zapojení
- 06/2022: první vyhodnocení projektu, rozhodnutí o dalším rozvoji/úpravách, formulace prvních zjištění a implikací pro další intervence v RgŠ

6. 09/2023: finální vyhodnocení projektu, rozhodnutí o dalším rozvoji/úpravách, formulace finálních zjištění a implikací pro další intervence v RgŠ

Financování PO

Realizace ověřování bude zařazena do plánu hlavních úkolů NPI ČR a náklady budou zahrnuty do rozpočtu NPI ČR. Členové pracovního týmu, participativní skupiny, podpůrného týmu a lokální koordinátoři budou v pracovně-právním vztahu s NPI ČR. Uzavření pracovněprávního vztahu je podmíněno souhlasem garanta PO.

Přidělené finanční prostředky bude možné použít pouze k dosažení stanovených cílů pokusného ověřování. Jsou účelově určeny na úhradu ostatních osobních nákladů (na dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr) osob zapojených do pokusného ověřování (jedná se zejména o konzultační činnost, přípravu pokladů a odborných textů, koordinační a řídicí činnost na úrovni školy, vzdělávání a školení PP) a na ostatní neinvestiční výdaje nezbytné pro realizaci pokusného ověřování (jedná se zejména o materiální náklady spojené se školením PP, náklady na služby, pronájem prostor pro školení PP, cestovné).

V průběhu prvního čtvrtletí 2021 dojde k definici případných synergií s aktivitami metodického společenskovedního kabinetu projektu SYPO.

Rozpočet v položkové struktuře (v mil. Kč):

	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
OON	20,8	28,4	21,3
OBV	2,3	3,1	2,4
Celkem	23,1	31,5	23,7

Mgr. Beran Jaromír
stálý zástupce náměstka pro řízení sekce vzdělávání,
sportu a mládeže

Přihláška školy

Pokusné ověřování proměna výuky dějin 20. stol. na českých školách ("SINUS CZ")

č. j. MSMT-44511/2020-2

Název právnické osoby podle zápisu do Rejstříku škol a školských zařízení			
RED-IZO / ID datové schránky			
Zřizovatel			
Druh a organizace školy (nehodící se škrtněte)	ZŠ	víceleté gymnázium	škola poskytující střední vzdělání
Počet žáků školy			
Adresa sídla školy			
Ulice a č. p./PSČ			
Obec/Kraj			
Statutární zástupce			
Jméno a příjmení, titul			
Funkce/pracovní pozice			

Časová dotace vzdělávacího oboru Dějepis v 9. ročníku ZŠ/závěrečném ročníku SŠ	
Předpokládaný počet učitelů, kteří mají zájem se do programu zapojit	
Předpokládaný odhadovaný počet zapojených tříd a žáků	

Osoba oprávněná jednat za školu v rámci pokusného ověřování (jméno, příjmení, titul)	Funkce/pracovní pozice	Datum a elektronický podpis statutárního zástupce školy
E-mail osoby oprávněné jednat za školu v rámci pokusného ověřování	Telefon	